

عوامل کلیدی در توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه لجستیک: بررسی چندبعدی عوامل اقتصادی، سیاسی و فناوری

مهدی نقره

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی - گرایش مدیریت زنجیره تامین، دانشکده و پژوهشکده مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین (ع).

silvermn1996@gmail.com

محمد مهدی مهتدی

عضو هیأت علمی گروه مدیریت سیستم، دانشکده و پژوهشکده مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین (ع).

علی اصغر همدانی کارآزموده فر

عضو هیأت علمی گروه مدیریت عملکرد، دانشکده و پژوهشکده مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین (ع).

چکیده

این مقاله به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک ایران می‌پردازد. با توجه به اهمیت شرکت‌های دانش‌بنیان به عنوان موتور محرک اقتصاد دانش‌محور، در این پژوهش عوامل کلیدی شامل عوامل اقتصادی، سیاست‌گذاری دانش و فناوری، عوامل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، و مدیریت توسعه هوشمندانه مورد بررسی قرار گرفته‌اند. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۰۰ شرکت دانش‌بنیان در حوزه لجستیک بوده است. روش پژوهش از نظر ماهیت داده‌ها آمیخته (کیفی-کمی) است و با انجام ۲۵ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و توزیع ۷۳ پرسشنامه به تحلیل عوامل مؤثر پرداخته است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که توجه به توسعه زیست‌بوم نوآوری، ارتقای زیرساخت‌های لجستیکی، حمایت‌های مالی و قانونی، و ایجاد فرهنگ دانش‌بنیان از عوامل کلیدی در توسعه فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک هستند. این پژوهش نشان می‌دهد که بهبود عملکرد لجستیکی می‌تواند منجر به رشد اقتصادی، ارتقای بهره‌وری، و افزایش توان رقابتی کشور شود. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و فعالان حوزه لجستیک با توجه به یافته‌های این پژوهش، راهبردهای مناسبی برای توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه تدوین کنند.

کلمات کلیدی: دانش بنیان، لجستیک، رشد اقتصادی، شرکت‌ها

مقدمه

موتور محرک اقتصاد دانش‌بنیان، شرکت‌های دانش‌بنیان هستند. این شرکت‌ها در هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی، اقتصادی و تجاری‌سازی نتایج پژوهش و توسعه در حوزه فناوری‌های برتر نقش دارند. رهبر معظم انقلاب اسلامی از سال ۱۳۸۲ با ایجاد یک گفتمان‌سازی و با نام‌گذاری سال‌های مختلف به نام‌هایی مرتبط به حوزه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و تحقق اقتصاد دانش‌بنیان و دستیابی به اقتصاد مبتنی بر علم و فناوری تأکید داشتند. (۱۴۰۰/۰۸/۲۶). اسناد بالادستی کشور از جمله سیاست ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی، برنامه چهارم، پنجم و ششم توسعه و همچنین سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، همگی حوزه اقتصاد دانش‌بنیان را جزو حوزه‌های مهم و تأثیرگذار در کشور دانسته و توسعه این بخش را در اولویت برنامه‌های توسعه‌ای کشور قرار داده‌اند (ازکیان و همکاران، ۱۹۳). از سوی دیگر،

ایران از دیرباز در تاریخ خود یک کشور خدماتی و لجستیکی بوده و با این حجم از مزیت‌های جغرافیایی و منطقه‌ای در حوزه لجستیکی هنوز هم می‌تواند باشد. (شیخ‌کبیر، ۱۳۹۷). حوزه‌های کاری بسیار اندکی هستند که پیچیدگی و گستردگی جغرافیایی شبیه به لجستیک را داشته باشند. لجستیک از جمله سیستم‌هایی است که تقریباً تمامی ابعاد زندگی بشر و جوامع را به‌طور مستقیم و یا غیر مستقیم تحت تأثیر قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، عملکرد لجستیک روی فعالیت‌های فردی و اجتماعی همه افراد به نوعی تأثیرگذار است. از سوی دیگر حجم بالایی از سرمایه‌ها، هزینه‌ها، درآمدها و به‌طور کلی مسائل مالی شرکت‌های مرتبط به امور لجستیک می‌باشد (آقایی، ۱۳۸۸). امروزه، کشورهای مختلفی از توانمندی‌ها و مزیت‌های لجستیک خود به‌عنوان یکی از منابع درآمدزایی در سطح ملی و بین‌المللی بهره می‌برند. علاوه بر این، قرار گرفتن در زنجیره تأمین جهانی به‌عنوان یک مزیت استراتژیک به حساب می‌آید. این امر میزان قدرت چانه‌زنی اقتصادی و سیاسی کشورها را در زنجیره تأمین جهانی افزایش می‌دهد (اردکانی و همکاران، ۱۳۹۲). بسیاری از کارشناسان نیز معتقدند بهره‌گیری از مزیت جغرافیایی ایران برای تبدیل شدن کشور به هاب لجستیکی، نیازمند توسعه و بهبود یافتن زیرساخت‌های حوزه لجستیک است. ارتقاء این زیرساخت‌ها نیز با ورود تکنولوژی‌های جدید رقم خواهد خورد. زیرا اکنون هاب‌های لجستیکی از مهم‌ترین نیازمندی‌های تبدیل کشور به هاب تجاری هستند، زیرا با این زیرساخت‌ها بستری برای تجمع جریان‌های کالایی و تفرق آن‌ها به سمت مقاصد مختلف فراهم می‌شود (رسولی، ۱۳۹۷). از آن‌جا که تبدیل ایده به ثروت در شرکت‌های دانش‌بنیان مستلزم پیمودن فرآیندی چند مرحله‌ای است و عوامل محیطی و فردی متعددی بر موفقیت شرکت‌های دانش‌بنیان در این زمینه مؤثر می‌باشد، ارزیابی و پیش‌بینی عملکرد این شرکت‌ها می‌تواند چهارچوب روشنی جهت ارزیابی و بهبود عملکرد ارائه نماید (زارع احمدآبادی، خدائی‌میدان‌شاه و دهقانی‌زاده، ۱۳۹۸). از طرفی براساس مطالعات صورت گرفته توسط بانک جهانی، بهبود و ارتقا عملکرد لجستیک به‌عنوان یکی از اهداف مهم توسعه، طی سالیان اخیر، مطرح شده است؛ چراکه لجستیک تأثیر بسزایی بر فعالیت‌های اقتصادی کشورها دارد. نتایج بررسی‌های بانک جهانی طی سال‌های ۲۰۱۲، ۲۰۱۸، ۲۰۲۳ حکایت از این دارد که از میان کشورهای با درآمد هم‌سطح، آن کشورهایی که عملکرد لجستیکی بهتری داشته‌اند، از یک درصد رشد بیشتر در تولید ناخالص داخلی و دو درصد رشد بیشتر در تجارت برخوردار شده‌اند (سلیمانی‌سدهی، میانداوآچی و امید، ۱۳۹۲). لذا آگاهی از عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک ایران موجب هموار شدن مسیر پیش‌روی آن‌ها و توسعه اقتصادی کشور خواهد شد. انتظاری (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای بیان می‌کند: فعالیت‌های اقتصادی در هر کشور و در هر زمان مبتنی بر دانش بوده و فقط تغییر دانش در جامعه است که موجب رشد، توسعه و تکامل اقتصادی در هر کشور و آموزش، پژوهش، خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی منشأ تغییر دانش در جامعه هستند. این فعالیت‌ها هسته‌های اصلی دانایی به‌شمار می‌روند و در تعامل با یکدیگر و زیرساخت‌های اطلاعاتی، اقتصاد دانش را شکل می‌دهند. تحقق اقتصاد دانش‌بنیان در کشورهای درحال توسعه نیازمند توسعه اقتصاد دانش است. توسعه اقتصاد دانش در هر کشور به معنای توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در آن کشور است.

فراستخواه (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای با عنوان «ابعاد فرهنگی و اجتماعی توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان» بیان می‌دارد: برنامه‌های رشد، عمران، آبادی و توسعه در قبل از انقلاب نتوانستند برای جامعه پایداری ایجاد کنند و هزینه‌های زیان‌بار ملی به بار آوردند. یکی از علت‌ها «غفلت سیستماتیک» به ملزومات انسانی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ملی توسعه بود. صالحی؛ انتظاری و مهرپرور (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای بیان می‌نمایند: در اقتصاد دانش‌بنیان، یادگیری مهم‌ترین کار افراد در تمام سنین، در تمام فعالیت‌ها و در تمام شغل‌ها است. پژوهش به‌مثابه تولید دانش، آموزش به‌مثابه توزیع دانش و نوآوری به‌مثابه استفاده از دانش، نیازمند یادگیری است. یادگیری آموختن، یادگیری انتقال اطلاعات به دانش جدید و یادگیری بهره‌برداری از دانش جدید بسیار مهم‌تر از به حافظه‌سپاری اطلاعات خاص است. نظام آموزشی در جامعه یادگیری و اقتصاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان نقش کلیدی دارد (شجاعی، ۱۳۹۶). علاوه بر اینکه خود بالنده است، موجب بالندگی جامعه یادگیری و

سایر مؤلفه‌های اقتصاد دانش؛ یعنی نظام نوآوری، فناوری اطلاعات و رژیم نهادها نیز می‌شود. به تبع اگر ایران بخواهد در حوزه لجستیک همانند سایر حوزه‌ها پیشرفت کرده و متحول شود، باید دانش‌بنیان شدن را در این حوزه نیز مورد توجه قرار دهد که این امر خود به مجموعه‌ای از اقدامات در نهادهای پشتیبان و حاکمیتی، فعالان حوزه لجستیک و همچنین خود شرکت‌های دانش‌بنیان نیاز دارد تا عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک برطرف شود. اگر این مسأله و استفاده از نتایج آن مورد کم‌توجهی قرار گیرد و شرکت‌های دانش‌بنیان وارد حوزه لجستیک نشوند به‌علت ساختار زیستی موجود در این بخش و قیمت تمام‌شده بالای کالاها، قدرت رقابت را از دست می‌دهیم. شرکت‌های دانش‌بنیان دارای ویژگی‌های منحصر به فردی از جمله یادگیرندگی، جایگاه دانش به‌عنوان سرمایه و دارایی عمده و تقویت زیرساخت‌های تجاری (کسب و کار) بر مبنای دانش هستند. این شرکت‌ها به‌واسطه چنین سرمایه و ویژگی‌های خاصی، سرویس‌دهنده دانش به سایر بخش‌ها در حوزه‌های آموزشی، اقتصادی، صنعتی و تجاری هستند.

روش تحقیق

در فرآیند انجام پژوهش‌های علمی از قدم اول که موضوع پژوهش و پژوهش انتخاب می‌شود، تا قدم‌های بعدی که به طراحی و اجرای طرح پژوهش می‌انجامد، باید روش پژوهش انتخاب گردیده و مطابق چهارچوب تعریف شده در آن، مراحل مختلف انجام پژوهش تا آخرین مرحله آن، طی شود. در روش پژوهش مراحل اجرایی طرح و فنون اجرایی به‌صورت دقیق و مشروح توضیح داده می‌شود. بنابراین محقق توانایی علمی و عملی خود را در رابطه با موضوع پژوهش در معرض قضاوت و ارزیابی قرار می‌دهد؛ از این رو در تهیه و تدوین روش پژوهش باید نهایت کوشش و دقت را به عمل آورد.

نوع پژوهش و روش انجام آن

از نظر ماهیت داده‌ها: مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام شده از خبرگان مربوطه و تجزیه و تحلیل داده‌ها نیاز به تفسیر، تحلیل مضمون، بررسی اسناد و ... دارند. از طرفی نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها کمی بوده و نیاز به تجزیه و تحلیل و روش‌های کمی می‌باشد، لذا روش پژوهش از نظر ماهیت داده‌ها روش آمیخته (کیفی-کمی) است. از نظر هدف و نتیجه پژوهش: چون پژوهش به‌منظور شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های خاصی انجام می‌گیرد و نتایج پژوهش قابل کاربرد می‌باشد، لذا روش پژوهش از حیث هدف یک پژوهش کاربردی می‌باشد. از نظر گردآوری داده‌ها: توصیفی می‌باشد؛ چرا که قرار است شرایط موجود و ویژگی‌ها، خصوصیات و متغیرهای موضوع پژوهش بدون هیچ گونه دخل و تصرف، عیناً توصیف واقعی شود و سعی بر آن است تا آنچه هست را بدون دخالت و استنتاج ذهنی گزارش و نتایج عینی موقعیت پژوهش را دریافت کنیم. از نظر ماهیت داده‌ها: چون در این پژوهش، نمونه‌ای که معرف جامعه است انتخاب و به متغیرهای آن پرداخته خواهد شد پژوهش از نوع پیمایشی می‌باشد.

قلمرو پژوهش

الف) قلمرو موضوعی: به‌صورت عام حوزه لجستیک و به‌صورت خاص شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه لجستیک.

ب) قلمرو زمانی: اطلاعات پژوهش از پاییز ۱۴۰۲ تا فروردین ۱۴۰۳ جمع‌آوری شده است.

ج) قلمرو مکانی: شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک ایران.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک ایران است که در مجموع حدود ۲۰۰ شرکت می‌باشند.

نمونه آماری

نمونه‌گیری در فاز کیفی با انجام ۲۵ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تا سر حد دستیابی به اشباع نظری و در فاز کمی با توزیع ۷۳ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس صورت گرفت.

تعیین اعتبار (روایی) پرسشنامه

روایی به معنی صحیح و درست بودن است و اینکه یک ابزار اندازه‌گیری تا چه حد چیزی را اندازه می‌گیرد که برای سنجش آن ساخته شده است. بدون آگاهی از روایی یا اعتبار ابزار اندازه‌گیری نمی‌توان به‌دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت. در این پژوهش با نظر خبرگان شرکت‌های فعال در حوزه لجستیک ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های طرح شده مورد بررسی و اصلاح قرار گرفتن و پرسشنامه تنظیم شد، و روایی ابزار با بهره‌گیری از روش اعتبار صوری به لحاظ اینکه پرسشنامه به تأیید اساتید راهنما و مشاور رسیده است تا حدودی تأمین شد.

در نهایت برای بررسی روایی سازه‌ها از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد و مورد تأیید قرار گرفت. برای این منظور از شاخص کفایت نمونه‌گیری KMO استفاده شده است. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد. هرچه مقدار آن به یک نزدیک تر باشد، نشان‌دهنده مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی است.

تجزیه و تحلیل

در فاز کمی پژوهش، ابتدا در بخش آمار توصیفی، توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک، سؤالات مربوط به هر عامل و شاخص‌های توصیفی هر کدام از عوامل مؤثر بر توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک از طریق جدول فراوانی و نمودارهای میله‌ای^۱ و هیستوگرام^۲ ارائه شده و سپس در بخش آمار استنباطی^۳، کفایت نمونه‌گیری با آزمون KMO^۴ با استفاده از نرم‌افزار SPSS 26 بررسی شده است.

یافته‌ها

در این فصل فاز کیفی، بخش آمار توصیفی، توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک، سؤالات مربوط به هر عامل و شاخص‌های توصیفی هر کدام از عوامل مؤثر بر توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک از طریق جدول فراوانی و نمودارهای میله‌ای و هیستوگرام ارائه شده است.

اطلاعات جمعیت شناختی

در این بخش، توزیع فراوانی و آمار توصیفی متغیرهای دموگرافیک شامل جنسیت، تحصیلات، سیمت و سن مصاحبه‌شوندگان و پاسخگویان، عوامل مؤثر بر توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک و سؤالات مربوط به هر کدام از عوامل از طریق محاسبه فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر مقدار و نمودارهای میله‌ای و هیستوگرام ارائه شده است.

آمار توصیفی مصاحبه‌شوندگان

جدول ۱ آمار توصیفی جنسیت مصاحبه‌شوندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
مرد	۲۴	۹۶
زن	۱	۴

^۱Bar chart

^۲Histogram chart

^۳Inferential statistics

^۴Friedman non-parametric test

جمع	۲۵	۱۰۰
-----	----	-----

جدول ۱ آمار توصیفی جنسیت مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در نمونه ۲۵ تایی انتخابی ۲۴ نفر (۹۶٪) مرد و ۱ نفر (۴٪) زن هستند. شکل ۱ نمودار میله‌ای جنسیت مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۲ آمار توصیفی تحصیلات مصاحبه‌شوندگان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
دکتری	۲۵	۱۰۰

جدول ۲ آمار توصیفی تحصیلات مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود میزان تحصیلات همه افراد یعنی ۲۵ نفر (۱۰۰ درصد) دکتري هستند. شکل ۲ نمودار میله‌ای تحصیلات مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۳ آمار توصیفی سمت مصاحبه‌شوندگان

سمت	فراوانی	درصد فراوانی
عضو هیأت‌مدیره	۱۰	۴۰
مدیرعامل	۱۵	۶۰

جدول ۳ آمار توصیفی سمت مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود ۱۰ نفر (۴۰ درصد) عضو هیأت‌مدیره و ۱۵ نفر (۶۰ درصد) مدیرعامل هستند. شکل ۳ نمودار میله‌ای سمت مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۴ آمار توصیفی سن مصاحبه‌شوندگان

سن	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
	۴۵/۶۴	۱۰/۹۵	۲۹	۷۳

جدول ۴ آمار توصیفی سن مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین سن ۴۵/۶۴ سال با انحراف استاندارد ۱۰/۹۵ است. جوان‌ترین فرد ۲۹ ساله و مسن‌ترین فرد ۷۳ ساله است. شکل ۴ نمودار هیستوگرام سن مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

آمار توصیفی پاسخگویان

جدول ۵ آمار توصیفی جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
مرد	۶۲	۸۴/۹
زن	۱۱	۱۵/۱
جمع	۷۳	۱۰۰

جدول ۵ آمار توصیفی جنسیت پاسخگویان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در نمونه ۷۳ تایی انتخابی ۶۲ نفر (۸۴/۹ درصد) مرد و ۱۱ نفر (۱۵/۱ درصد) زن هستند. شکل ۵ نمودار میله‌ای جنسیت پاسخگویان را نشان می‌دهد.

جدول ۶ آمار توصیفی تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
کارشناسی ارشد	۱۶	۲۱/۹
دکتری	۵۷	۷۸/۱

جدول ۶ آمار توصیفی تحصیلات پاسخگویان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود میزان تحصیلات ۱۶ نفر (۲۱/۹ درصد) کارشناسی ارشد و ۵۷ نفر (۷۸/۱ درصد) دکتری هستند. شکل ۶ نمودار میله‌ای تحصیلات پاسخگویان را نشان می‌دهد.

جدول ۷ آمار توصیفی سیمت پاسخگویان

سیمت	فراوانی	درصد فراوانی
عضو هیأت‌مدیره	۵۸	۷۹/۵
مدیرعامل	۱۵	۲۰/۵

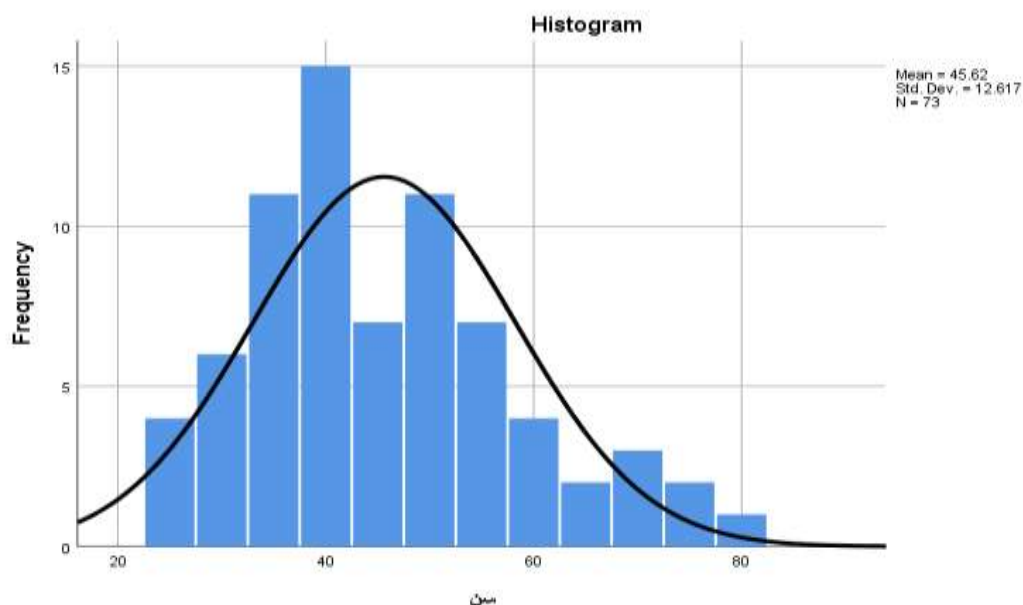
جدول ۷ آمار توصیفی سیمت پاسخگویان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود ۵۸ نفر (۷۹/۵ درصد) عضو هیأت‌مدیره و ۱۵ نفر (۲۰/۵ درصد) مدیرعامل هستند. شکل ۷ نمودار میله‌ای سیمت پاسخگویان را نشان می‌دهد.

جدول ۸ آمار توصیفی سن پاسخگویان

سن	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
	۴۵/۶۲	۱۲/۶۱	۲۵	۷۸

جدول ۸ آمار توصیفی سن پاسخگویان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین سن ۴۵/۶۲ سال با انحراف استاندارد ۱۲/۶۱ است. جوان‌ترین فرد ۲۵ ساله و مسن‌ترین فرد ۷۸ ساله است. شکل ۸ نمودار هیستوگرام سن پاسخگویان را نشان می‌دهد.

6

شکل ۱ نمودار هیستوگرام سن پاسخگویان

جدول ۹ آمار توصیفی عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان

عوامل	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر
عوامل اقتصادی	۲۱/۷	۲/۲۵	۱۵	۲۵
عوامل سیاست‌گذاری دانش و فناوری	۲۴/۹۵	۲/۶۶	۱۸	۳۰
عوامل سیاسی	۲۱/۴۹	۲/۴۵	۱۵	۲۵

۱۵	۹	۱/۸۴	۱۲/۶۶	عوامل فرهنگی و اجتماعی
۴۲	۲۷	۳/۵۸	۳۷/۴۵	عوامل مدیریت توسعه هوشمندانه

جدول ۹ آمار توصیفی عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان را نشان می‌دهد که شامل میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر مقدار است.

بحث و نتیجه‌گیری

تحلیل عاملی تأییدی سازه

جدول ۱۰ آزمون کفایت نمونه‌گیری

نتیجه‌گیری	شاخص KMO	متغیر
قابل قبول	۰/۷۴۱	عوامل اقتصادی
قابل قبول	۰/۸۷۹	عوامل سیاست‌گذاری دانش و فناوری
قابل قبول	۰/۷۰۴	عوامل سیاسی
قابل قبول	۰/۷۲۳	عوامل فرهنگی و اجتماعی
قابل قبول	۰/۷۷	عوامل مدیریت توسعه هوشمندانه

7

برای بررسی روایی سازه‌ها از تحلیل عاملی تأییدی استفاده می‌شود. در تحلیل عاملی باید اطمینان یافت که آیا می‌توان از داده‌های موجود برای تحلیل استفاده نمود یا خیر. به عبارت دیگر، آیا تعداد داده‌های پژوهش برای تحلیل عاملی مناسب است یا خیر. برای این منظور از شاخص کفایت نمونه‌گیری KMO استفاده شده است. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد. هرچه مقدار آن به یک نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی است. نقطه برش آن ۰/۶ است. جدول ۱۵ نتایج آزمون KMO را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج، شاخص KMO برای همه متغیرها بالاتر از ۰/۷ است که نشان می‌دهد نمونه انتخابی برای اجرای تحلیل عاملی، کافی بوده است.

در این پژوهش، به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک ایران پرداخته شد. با توجه به نتایج حاصل از مصاحبه‌های کیفی و پرسشنامه‌های توزیع شده، یافته‌ها نشان می‌دهند که عوامل متعددی بر توسعه فعالیت‌های این شرکت‌ها تأثیر دارند.

۱. عوامل اقتصادی: یافته‌ها نشان می‌دهند که ثبات اقتصادی، جذب سرمایه‌گذار، و اعطای تسهیلات مالیاتی از جمله عوامل مهم در توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان لجستیکی هستند. در جدول آمار توصیفی عوامل اقتصادی، میانگین ۲۱/۷ با انحراف استاندارد ۲/۲۵ نشان می‌دهد که این عامل از اهمیت بالایی برخوردار است. سیاست‌های قیمت‌گذاری منطقی و ایجاد فضای اقتصادی پایدار می‌تواند به توسعه این شرکت‌ها کمک کند.

۲. عوامل سیاست‌گذاری دانش و فناوری: توسعه زیست‌بوم نوآوری و فناوری نوین از دیگر عوامل تأثیرگذار بر فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان است. جدول مربوط به این عامل با میانگین ۲۴/۹۵ و انحراف استاندارد ۲/۶۶ نشان‌دهنده اهمیت بسیار بالای سیاست‌گذاری‌های دانش و فناوری در توسعه این شرکت‌ها است. بهره‌گیری از تکنولوژی‌های نوین و ارتقاء دانش کارکنان نقش کلیدی در رشد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان ایفا می‌کند.

۳. عوامل سیاسی: در بخش عوامل سیاسی، یافته‌ها حاکی از آن است که اصلاح قوانین، مدیریت ریسک، و حمایت‌های صادراتی نقش مهمی در توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان دارند. میانگین این عامل ۲۱/۴۹ با انحراف استاندارد ۲/۴۵ نشان‌دهنده اهمیت

سیاست‌گذاری‌های دولتی و نقش دولت در ایجاد فضای مساعد برای رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک است. ایجاد هماهنگی بین نهادهای دولتی و بخش خصوصی می‌تواند به توسعه این شرکت‌ها کمک شایانی نماید. عوامل فرهنگی و اجتماعی: یکی از یافته‌های مهم این پژوهش تأکید بر اهمیت فرهنگ دانش‌بنیان است. میانگین ۱۲/۶۶ و انحراف استاندارد ۱/۸۴ برای این عامل نشان می‌دهد که ارتقای فرهنگ دانش‌بنیان در جامعه و ایجاد محیطی پویا و رقابتی برای این شرکت‌ها حیاتی است. آموزش و آگاهی‌بخشی به ذی‌نفعان و جامعه می‌تواند زمینه‌های لازم برای پذیرش و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان را فراهم کند.

۵. عوامل مدیریت توسعه هوشمندانه: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که مدیریت توسعه هوشمند و ارتقای زیرساخت‌های لجستیکی از مهم‌ترین عوامل در توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان هستند. این عامل با میانگین ۳۷/۴۵ و انحراف استاندارد ۳/۵۸ نشان‌دهنده تأثیر بالای آن در توسعه فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان است. ایجاد زیرساخت‌های مدرن لجستیکی و هوشمندسازی فرآیندهای زنجیره تأمین، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به توسعه این حوزه کمک کنند.

۶. تحلیل آماری: تحلیل عاملی تأییدی در این پژوهش نشان داد که شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO) برای همه متغیرها بالاتر از ۰/۷ است، که نشان می‌دهد داده‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب بوده‌اند. این یافته‌ها نشان‌دهنده اهمیت بالای عوامل مورد بررسی در توسعه فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک هستند. به طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که برای توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک، نیاز به یک رویکرد چندبعدی وجود دارد که تمامی عوامل اقتصادی، سیاسی، فناوری، فرهنگی و مدیریتی را در برگیرد.

این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک نیازمند توجه به عوامل متعددی از جمله عوامل اقتصادی، سیاست‌گذاری دانش و فناوری، عوامل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، و مدیریت توسعه هوشمندانه است. یافته‌ها حاکی از آن است که ثبات اقتصادی، جذب سرمایه‌گذار، و ایجاد محیطی پایدار برای فعالیت‌های تجاری، از اهمیت بسزایی برخوردارند. همچنین، توسعه زیست‌بوم نوآوری و فناوری، ارتقای دانش کارکنان، و بهره‌گیری از تکنولوژی‌های نوین به عنوان عوامل کلیدی در رشد و پیشرفت این شرکت‌ها محسوب می‌شوند.

عوامل سیاسی و حمایتی نیز در این میان نقش پررنگی دارند. سیاست‌گذاری‌های دولتی، مدیریت ریسک، و حمایت‌های قانونی و مالی از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک کمک کنند. همچنین، ایجاد فرهنگ دانش‌بنیان و ترویج آن در جامعه از طریق آموزش و آگاهی‌بخشی می‌تواند به پذیرش و حمایت بیشتر از این شرکت‌ها منجر شود.

در نهایت، مدیریت توسعه هوشمندانه و ارتقای زیرساخت‌های لجستیکی از دیگر عوامل مهم در این زمینه هستند. ایجاد زیرساخت‌های مدرن و هوشمندسازی فرآیندهای لجستیکی می‌تواند به افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها، و افزایش توان رقابتی کشور در سطح بین‌المللی کمک کند.

به طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه لجستیک نه تنها به رشد اقتصادی و افزایش بهره‌وری کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به ایجاد یک اکوسیستم نوآورانه و پایدار برای آینده کشور منجر شود. پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران و فعالان حوزه لجستیک با توجه به یافته‌های این پژوهش، راهبردهای مناسبی برای حمایت و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان تدوین و اجرا کنند.

منابع

- اردکانی، سعید؛ کنجکاومنفرد، امیررضا؛ حکاکی، سیدمسعود و رضایی دولت آبادی، حسین. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه نوآوری فردی، فصلنامه مدیریت توسعه فناوری، ۱ (۲)، ۱۵۵-۱۳۵. ازکیا، مصطفی و دربان آستانه، علیرضا. (۱۳۹۳). روش های کاربردی پژوهش (جلد ۱). تهران: انتشارات کیهان.
- انتظاری، یعقوب. (۱۳۹۷). «چارچوب مفهومی توسعه دانش بنیان». ارائه شده در مجموعه: محورهای توسعه دانش بنیان: چارچوب مفهومی و داده های ایران. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- آقای، عبدالله. (۱۳۸۸). اصول سیستم های جامع لجستیک، فصلنامه مدیریت زنجیره تأمین، ۱۱ (۲۷)، ۲۷. رسولی، فریبا. (۱۳۹۷). دست اندازهای رشد استارت آپ های لجستیک، ماهنامه صنعت حمل و نقل، ۳۷ (۳۶۳)، ۹۴.
- زارع احمدآبادی، حبیب؛ خدائی میدان شاه، محمدمحسن و دهقانی زاده، فهیمه. (۱۳۹۸). ارائه مدلی ترکیبی جهت ارزیابی و پیش بینی عملکرد کارآفرینانه شرکت های دانش بنیان. فصلنامه علمی مدیریت استاندارد و کیفیت، ۹ (زمستان)، ۳۸-۲۳.
- سلیمانی سدهی، مجتبی؛ میاندوآبچی، الناز و امید، حوریه. (۱۳۹۲). نقش دولت ها در بهبود و توسعه لجستیک و زیرساخت های آن؛ دومین همایش توسعه حمل و نقل چندوجهی.
- شجاعی، سعید. (۱۳۹۶). بررسی ضرورت ایجاد هاب و مراکز لجستیکی در ایران. تهران، ایران: مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.
- شیخ کبیر، محمدرضا. (۱۳۹۷). میزگرد: لجستیک، نیازمند نگاه نوین برای بازگشت به مزیت دیرین، ماهنامه علمی-آموزشی تخصصی مدیریت تدبیر، ۲۹ (۳۰۸)، ۱۰.
- صالحی، محمدجواد؛ انتظاری، یعقوب و مهرپرور، مژگان. (۱۳۹۷). «نقش سرمایه انسانی در توسعه دانش بنیان». ارائه شده در مجموعه: محورهای توسعه دانش بنیان: چارچوب مفهومی و داده های ایران. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- فراستخواه، مسعود. (۱۳۹۷). «ابعاد فرهنگی و اجتماعی توسعه دانش بنیان». ارائه شده در مجموعه: محورهای توسعه دانش بنیان: چارچوب مفهومی و داده های ایران. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.

هشتمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی

تهران - ۳۰ آذر ۱۴۰۳

ISC^{CM}
International Science Citation Center

